

- удосконалення організації через оновлення управління;
- повага та довіра до персоналу;
- гуманізація управлінського мислення: система цінностей, дух, переконання організації – це сили, які рухають технологіями, фінансами, бізнесом;
- програмування самоосвіти [1; 3].

Ситуація невизначеності, мінливості, агресивності зовнішнього соціально-економічного середовища; зростаюча конкуренція на ринку освітніх послуг; низька мотивація педагогів до роботи — все це та багато інших факторів вимагають від сучасного керівника навчального закладу докладання величезних зусиль, професіоналізму в управлінській діяльності.

На сьогоднішній день бажання, старанності та відданості справі, що були основними ознаками гарного керівника, вже недостатньо. В першу чергу мова йде про якісно новий рівень компетентності, відповідну якісно нову підготовку до керівної посади, а саме формування професійної управлінської культури.

Можна зробити висновок, що управління — це наука, діяльність і мистецтво.

Література:

1. Андрушків Б. М. Основи менеджменту / О. Е. Кузьмін.— Львів: Світ, 1995.
2. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент / В. О. Василенко, В.Г. Шматько. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
3. Гірняк О. М. Менеджмент: теоретичні основи і практикум / О. М. Гірняк, П. П. Лазановський.— К.: «Магнолія плюс»; Львів: «Новий світ», 2003.
4. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника / О. І. Мармаза. – Х.: Вид. група «Основа», 2007.
5. Смирнова М.Є. Практика управління загальноосвітнім навчальним закладом: від функціонування до розвитку / М. Є. Смирнова. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2013.
6. Федоров Г. В. Системний підхід до управлінської діяльності керівника навчальних закладів у ринкових умовах / Г. В. Федоров. – К.: «ДорадоДрук», 2012.
7. Шерудило А. В., Кардашова Н. В. Особливості управління науково-дослідницькою діяльністю майбутніх учителів англійської мови. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 2018. Випуск 83. С. 196–200.

Шумський О. Л.

д-р пед. наук, доцент, професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТАПНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО САМООСВІТИ

В умовах вступу людства до епохи глобалізації сформувалося соціальне замовлення на особистість, яка усвідомлює ціннісний зміст та необхідність постійного підвищення професійної кваліфікації, здатної ефективно діяти у нестандартних ситуаціях. Це пояснюється тим, що бурхливий розвиток науки і техніки передбачає творчий характер праці у будь-якій сфері, і тому вимагає від працівника постійної самоосвіти, спрямованої на вдосконалення логічного та образного мислення, розширення та поглиблення знань.

Важливе завдання підготовки молодого покоління до трудової та суспільної діяльності у ключових ланках системи сучасного суспільства вирішується вищою школою. Слід зазначити, що класична система вищої освіти, яка сформувалася понад сто років тому і досі залишається майже без змін, у теперішній час справедливо критикується.

Так, донедавна навчання здобувачів було спрямоване, здебільшого, на надання знань, формування вмінь та навичок, і далеко не завжди сприяло розвитку інтелектуальних та творчих здібностей здобувачів вищої освіти, не вирішувало питань підготовки студентської молоді до самоосвіти. Проте, розвиток саме цих здібностей забезпечує

конкурентоспроможність сучасного фахівця на ринку праці. Крім того, репродуктивна методика викладання передбачає таку організацію навчального процесу, коли здобувач освіти, здебільшого, виступає пасивним слухачем, у якого майже не залишається часу на самопідготовку.

Таким чином, можемо констатувати, що сьогодні традиційні моделі управління якістю підготовки фахівців у закладах вищої освіти, вже не можуть забезпечити виконання всіх вимог, що висуваються сучасним суспільством до випускників. Тому подальше вдосконалення системи навчання здобувачів пов'язують із пошуком шляхів формування у них умінь самоосвітньої діяльності.

Як відомо, основу успішної самоосвіти складає дидактично виважена і правильно організована регуляція власної навчально-пізнавальної діяльності, знання правил, прийомів та способів самоосвітньої діяльності, а також уміння ними користуватися. Свідомий характер самоосвітньої діяльності потребує відповідної модифікації змісту навчального матеріалу та організації навчального процесу, технології та методики навчання.

Самоосвіта, будучи складним багатовимірним явищем, містить у своєму складі такі ключові компоненти, як: самопізнання, самоорганізація, самоуправління, самомотивація, самовизначення тощо, які розглядаються як особливі види діяльності, оволодіння якими вимагає спеціальної підготовки. Через це процес формування готовності здобувачів освіти до самоосвіти повинен бути організований так, щоб в особистості на кожному наступному етапі покроково активізувалися та інтенсифікувалися всі процеси «самості». Зважаючи на це, важливим є врахування класичних рівнів самостійності особистості, визначених ученими-психологами – копіювального, відтворювального і творчого, а також виокремлених Г. Бейтсоном (G. Bateson) нейрологічних рівнів організації свідомості особистості стосовно процесу навчання [1, с. 78-96]. За висновком ученого, на першій стадії (Zero-learning) має місце просте сприйняття інформації індивідом, на другій фазі (Proto-learning) виникає зміна поведінки, як реакція на сигнал; на третьому етапі (Deutero-learning) відбувається включення нової поведінки в різні контексти, тобто розвиток здатності до певної поведінки та формування навичок певної поведінки в обумовлюючих контекстах. Також можливим є і четвертий ступінь навчання (Trito-learning), на якому зміни призводять до глибокого переосмислення людиною своєї особистості (a profound redefinition of a person's character itself).

Отже, виходячи з логіки розвитку процесів «самості», а також спираючись на теорію рівневої організації свідомості Г. Бейтсона, можна визначити, що формування готовності здобувачів до самоосвіти має відбуватися за такими етапами: пропедевтичний (або підготовчий), що передбачає набуття теоретичних знань з самоосвіти та ознайомлення з базовими вміннями самоосвітньої діяльності; репродуктивний (або адаптаційний) етап, що характеризується спрямованістю на накопичення суб'єктивного самоосвітнього досвіду; поступовий перехід від самостійної самоосвітньої діяльності за конкретним зразком до реконструктивної; від діяльності з повним управлінням з боку педагога до самокерованої; саморегульовальний етап (етап удосконалення досвіду самоосвітньої діяльності), що являє собою частково керовану викладачем практико-орієнтовану самоосвіту (в умовах інституційної освіти – навчальна автономія); на даному етапі закладаються основи для становлення власної стійкої системи самоосвіти; здійснюється перехід від репродуктивної до творчої самоосвітньої діяльності; експериментально-пошуковий (творчий етап), який відзначає сформована спроможність здобувача до постійної саморефлексії та цілковитого самоуправління своєю самоосвітньою діяльністю (у контексті формальної освіти – повна автономія). Таким чином, відбувається інтеграція самоосвіти у спосіб життя здобувача, яка поступово стає його внутрішньою потребою.

Література:

1. Bateson G. Steps to an ecology of mind: collected essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology. Chicago: University of Chicago Press, 2000. 565 p.